

Sak

Godfarsfoss prosjektet i Numedalsvassdraget.

Buskerud.

Dok.nr.	Dato	Dokument (type, tittel)	Merknader
7	27.09.84	Buskerud Energiverk, til O.U. om ~~et~~ uforpliktende befaring, og om at et prosjekt (A) er under utarbeidelse.	
2	5.10.84	T.H. Haraldsen, innberetning til topografisk arkiv vedr bet med B. Energiverk. Ved innbudssted for alt A. for av jernvinn.	
0	26.09.84	T.H. Haraldsen, Notat vedrørende felt. med Warsted Busk. ~~notat~~ Energiverk.	
3	5.10.84	Notat til top. ark. T.H. Haraldsen vedrørende lokal oppfatning av samlet plan.	
4	29.10.84	Anger: Drammen (NTIS) A.-B. Ø. Bouchgve vink uttaler seg om boplassen + jernvinn i samband med Samlet-Plan.	

SAMLET PLAN FOR VASSDRAG
- BUSKERUD FYLKE -

Kopi

Prosjektleder Anne-Berit Ø. Borchgrevink
Miljøverndepartementet
P.b. 8013 Dep

0030 OSLO 1

Vår ref.
Jnr. 118/84 ark.453.8
AJH/ET

Dato:
7.9.1984

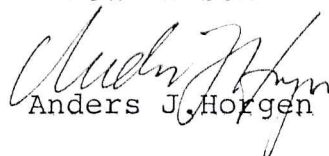
REGISTRERTE KULTURMINNER LANGS NUMEDALSLÅGEN PÅ
STREKNINGEN FRA OSSJØEN TIL PÅLSBUFJORD

./.
Vedlagt oversendes kopi av brev av 4. september d.å. fra
Buskerud Energiverk i tilknytning til den planlagte
utbygging av Godfarfoss-prosjektet.

*kartet er
sluttet*

På bakgrunn av den foreliggende Samlet plan-rapport
om kulturminnevern i dette området er det noe vanskelig
å få fullstendig oversikt over de registrerte kultur-
minner. Jeg har imidlertid oversendt kopi av side 3
i den opprinnelige kulturminnerapporten til Buskerud
Energiverk, med de opplysninger som i denne forbindelse
er oppgitt som grunnlag for vurderingen. Jeg vil be om
at prosjektledelsen for kulturminnevern i Samlet plan
om nødvendig supplerer disse opplysningene ved direkte
kontakt med energiverket.

Med hilsen

Anders J. Horgen

Gjenpart m/vedlegg sendt:

Buskerud Energiverk, p.b. 63, 3041 GULSKOGEN.

BUSKERUD KRAFTVERKER

Samlet plan
v/Anders J. Horgen
Haugesgt. 89
3000 DRAMMEN

DERES REF

DERES BREV

VÅR REF.

AW/GR

3040 GULSKOGEN

-4.45 SEP. 1984

VEDRØRENDE KULTURMINNER

Ifølge mottatt eksemplar av Samlet plan (før alt. A ble tatt ut) er det i avsnitt 4.7 på side 21 redegjort for arkeologiske befaringer samt innhentede informasjoner fra kjentfolk.

Som De er kjent med arbeider vi med utarbeidelsen av konsesjons-søknad for Godfarfoss-prosjektet. I den forbindelse er vi sterkt interessert i å få kjennskap til kulturminnene langs Lågen fra Ossjøen ned til magasin Pålsbufjord og ber om å få tilsendt kopi av det innhentede materiale, eventuelt navnene på de kjentfolk som har avgitt uttalelse.

BUSKERUD ENERGIVERK

Erling Diesen

A. Wærsted

Kopi: Fylkesmannen i Buskerud
Hol kommune
Nore og Uvdal kommune

Fylkesverkets kontor: Stasjonsgata 2
3040 Gulskogen
Postboks 63, 3041 Gulskogen

Telex: 16 706 kraft n
Vakttelefon: (03) 83 75 88

Bankforbindelse: Sparebanken Drammen
Bankgiro: 2200.07 00774
Postgiro: 5 53 03 08

Telefon: (03) 83 47 70

4 VIRKNINGER AV UTBYGGINGEN

4.7 Kulturminnevern

4.7.1 Grunnlag for vurderingen

For vurdering av prosjektet for Samlet Plan er følgende områder befart ved arkeolog: østenden av Ossjøen, nord-siden av Numedalslågen fra Ossjøens utløp til Kvonnestølne, elvestrekninger ved Elgvadet og Hallen og området ved Dagali bru. I 1983 ble det foretatt arkeologiske befaringer av Universitets Oldsaksamling i forbindelse med utbyggingsplaner etter alt. II og III. Hol kommune er registrert for Det økonomiske kartverk i 1976 og 1977 (Universitetets Oldsaksamling, Oslo).

Når det gjelder nyere tids kulturminner, er det ikke gjort befaring for Samlet plan. Informasjon er innhentet fra kjentfolk.

4.7.2. Konfliktområder

alt. A. 0,4 m regulering av Ossjøen vil berøre et område med svært mange og viktige kulturminner. Fordi sjøen planlegges utnyttet som døgnutjevningmagasin, er det stor fare for erosjon som vil kunne ødelegge kulturminner. Tunellinntak i østenden av Ossjøen vil ødelegge viktige jernutvinningsplasser og støler med bevarte gamle hus.

Kraftstasjonen kan muligens berøre kulturminner. Eventuelle anleggsveier, tipper og massetak kan også berøre kulturminner. Kulturlandskapet vil bli forringet på grunn av redusert vassføring, slik at kulturminner vil falle ut av sin sammenheng.

alt. B. Inntak og kraftstasjon kan berøre eller ødelegge kulturminner. Ellers gjelder det samme som ved alt. A, men skadene blir sannsynligvis noe mindre, fordi inngrepenes omfang er mindre.

Inge Liudebloms rapport

073 NUMEDALSLÅGEN

07329 GODFARFOSSEN

2 BRUKSFORMER OG INTERESSER I OMRÅDET

2.7 Kulturminnevern

2.7.1 Området generelt

I området finnes det kulturminner fra forhistorisk tid/middelalder. Minnene konsentrerer seg rundt Ossjøen som ligger helt vest i området. Her er det registrert 10 steinalderlokaliteter, 11 jernvinneanlegg (8 av disse med tufter), 18 jernvinneplasser, 4 tufter og 1 fangstanlegg. I forbindelse med dette funnrrike området er det en rekke problemstillinger som trer frem. Steinalderlokalitetene er viktige for forståelsen av økologiske og økonomiske forhold på østsiden av Hardangervidda. Ved Hein, lenger vest, er det undersøkt flere boplasser og det er viktig å se hvordan lokalitetene ved Ossjøen forholder seg til disse. Er de fra samme tid? Hvis så er tilfelle, er det da spor etter samme folk? Boplassene ved Ossjøen er viktige for å kunne få kjennskap til steinalderfolkenes årlige sesongvandring i fjellet.

Jernvinna er et annetmeget viktig forskningsobjekt. Aktivitetene rundt Ossjøen må ha vært meget store. Det datapotensialet som ligger i området er i stand til å gi opplysninger om teknologiske, økonomiske og sosiale forhold som ikke mange andre steder i Norge kan gi oss. Det er mulig at både tufter og fangstanlegg må settes i sammenheng med folkene som drev jernvinna. Ved Ossjøen har vi et eksempel på at folk har vært meget spesialisert. Det er mulig at jernvinna var den eneste grunnen til at man slo seg ned her i jernalder/middelalder.

2.7.2 Vurdering

Området har et mangfold av fornminner med meget stor vitenskapelig verdi i regional og landsmessig sammenheng. Fornminnene spenner over et stort tidsrom. Det store antallet godt bevarte jernvinneplasser setter Ossjøen i særklasse. Området har spesielt stor opplevelsesverdi og pedagogisk verdi. Området representerer et interessant kulturlandskap i ulike stadier.

4 VIRKNINGER AV UTBYGGINGEN

4.7 Kulturminnevern

4.7.1 Grunnlag for vurderingen

For vurdering av prosjektet for Samlet Plan er følgende områder befart ved arkeolog: Østenden av Ossjøen, nord-siden av Numedalslågen fra Ossjøens utløp til Kvonnestølane, elvestrekninger ved Elgvadet og Hallen og området ved Dagali bru. I 1983 ble det foretatt arkeologiske befaringer av Universitetets Oldsaksamling i forbindelse med utbyggingsplaner etter alt. II og III. Hol kommune er registrert for Det økonomiske kartverk i 1976 og 1977 (Universitetets Oldsaksamling, Oslo).

4.7.2 Konfliktområder

Alt. Ia: Tunnelprosjekt med inntak i østenden av Ossjøen vil ødelegge minst 2 jernvinneplasser. Veier, tipper, massetak o.l. er ikke vurdert. Stor forringelse av kulturlandskapet. Alt. Ib, II, III: En utbygging etter disse alternativene vil kunne ødelegge fornminner.

4.7.3 Verdiendring

Alt. Ia: Kunnskapsverdier vil bli betydelig redusert. Det vil også medføre stor reduksjon av opplevelsesverdi og pedagogisk verdi. Den inndirekte skaden på fornminner vil bli stor på grunn av endring av landskapet som minnene er en del av. Alt. Ib, II, III: Verdireduksjonen vil antagelig bli liten.

4.7.4 Behov for videre undersøkelser

Det er behov for systematiske registreringer.

5 OPPSUMMERING

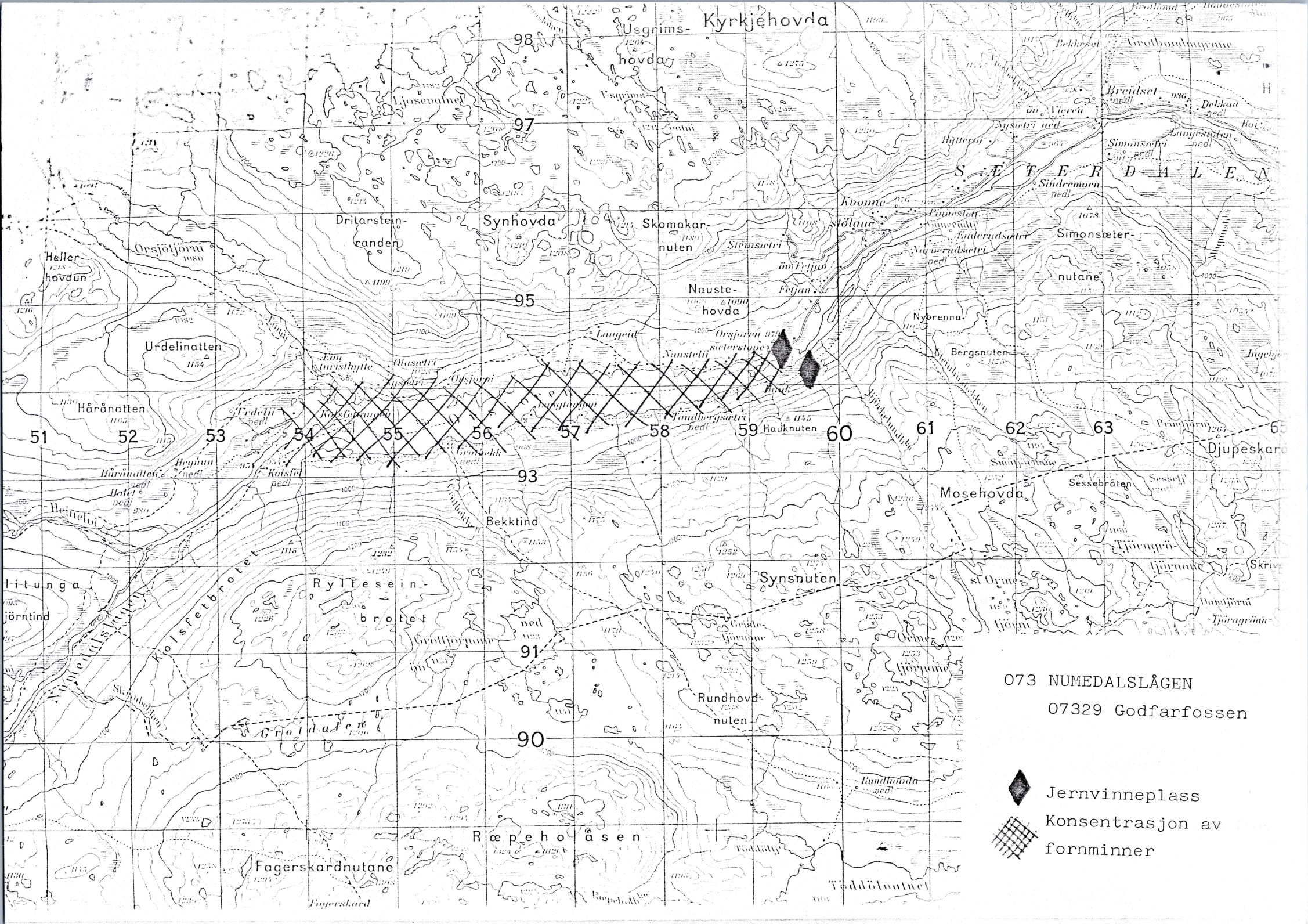
Dette området er spesielt rikt på viktige fornminner som strekker seg over et langt tidsrom. Steinalderlokalitetene og jernvinneanleggene har ikke bare betydning i lokal og regional sammenheng, men også i landssammenheng. Alt. Ia vil føre til stor direkte og indirekte skade på fornminnene. Skaden vil antagelig bli liten ved de andre alternativene.

Områdeklassifisering   XXXX

Datapålitelighet   C

Konsekvensvurdering   Alt. Ia: Meget store negative konsekvenser.
Alt. Ia, II, III: Små negative Konsekvenser.

073 NUMEDALSLÅGEN
 07329 Godfarfossen

- Jernvinneplass
- Konsentrasjon av fornminner

NOTAT TIL TOPOGRAFISK ARKIV.

UTBYGGING AV GODFARFOSSEN, NUMEDALSLÅGEN, BUSKERUD FYLKE.

Undertegnede var 25. og 26. september d.å. i kontakt med Atle ~~W~~ørsted. Buskerud Energiverk. ~~W~~ørsted ønsker en befaring til Dagali, nærmere bestemt Os-sjøen, hvor en ønsker å få vurdert plassering av mulig inntaksdam for kraftverk, nærmere bestemt ved Kvandestølene.

Buskerud Energiverk planlegger altså påny å fremme søknad om tilnærmet full utbygging av Dagali. Hensikten er imidlertid at en regulering skal utføres slik at variasjonene i vannstand på Os-sjøen blir mindre enn nu, d.v.s. tilnærmet lik fast vannstandnivå. En forventer således at en utbygging ikke vil medføre krav om særskilte tiltak vedrørende kulturminner og fornminner langs Os-sjøen. I løpet av samtalen gjorde jeg rede for at registreringene av kulturminner langsmed Numedalslågen fra Os-sjøen og ned til pollen må anses som relativt summariske og tilfeldige. En må derfor forutsette at det vil være nødvendig med nøyere registreringer langs Numedalslågen for å kunne vurdere virkningene av redusert vannstand i Numedalslågen. Dette er et arbeid som tidligst kan utføres fra museet på våren/forsommeren 1985. ~~W~~ørsted kunne også redegjøre for at veien innover langs nordsiden av Os-sjøen som er blitt anlagt sist sommer, ble trasségodkjent i forbindelse med Dagali-registreringene. Traséen skal være befart av Arne Emil Christensen, og på enkelte punkter justert i henhold til det første forslaget. Vedrørende forespørselen om befaringen til Os-sjøen ba jeg ~~W~~ørsted om å sende et formelt brev til Universitetets Oldsaksamling med henvisning til vår samtale i dag, og hvor han gjorde oss merksam på at Buskerud Kraftverk arbeider med dette alternativet, "å ta vannet fra utløpsosen til Os-sjøen." Videre at det vil bli foretatt en fellesbefaring 5. oktober.

26. september 1984-

Tom H. Haraldsen

Buskerud energiverk

Universitetet i Oslo
Oldsaksamlingen
Frederiksgt. 2

0164 OSLO 1

OLDSAKSAMLINGEN	
J.nr. 002064	01 OKT. 84
SAKSB. TH	ARK.Nr.

DERES REF.:

DERES BREV:

VÅR REF.: AW/MR

3040 GULSKOGEN

27. SEP. 1984

GODFARFOSSPROSJEKTET I NUMEDALSVASSDRAGET

Deres mann, mag.art. Arne Emil Christensen foretok 11. - 13.6. 1982 befaring av det aktuelle anbyggsområde for overnevnte prosjekt med inntaksdammen plassert mellom Dagali bru og Halden vannmerke. Rapport er mottatt i Deres brev av 14.6.82.

Under den videre planlegging har vi fra såvel den berørte Hol kommune som fra selve Dagalibygdta mottatt sterke henvendelser om å flytte inntaksdammen fra oppstrøms Dagali bru til området mellom Kvonestulstjønn og Ungen (som ligger ca. 0,6 km nedenfor utløpet av Ossjøen. Da vi er kjent med at Deres herr Tom Haraldsen skal på befaring i Dagaliområdet fredag 5. oktober 1984, har vi tillatt oss å avtale en uforpliktende befaring med ham på denne dag spesielt av det påtenkte inntakssted oppstrøms Kvonestultjønn.

Det er det samme sted som et av de mange alternativer som i sin tid ble utredet under forberedelsen til konsesjonssøknaden om Dagali. Vi mottok i den forbindelse Deres brev av 12.8.76 hvor De orienterte oss om et jernvinneanlegg ved Fetjanseter.

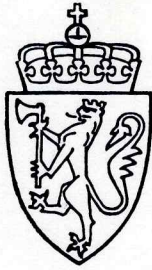
Som orientering kan nevnes at formannen i Dagali Museum, Kåre Sønsterud, svært gjerne vil delta i befaringen. Vi har derfor avtalt at Kåre Sønsterud tar direkte kontakt med Tom Haraldsen om torsdag kveld på Dagali Pensjonat hvor han skulle overnatte for nærmere avtale om tidspunkt etc.

BUSKERUD ENERGIVERK

Erling Diesen

A. Wærsted

Kopi: Formannen i Dagali Museum ved Kåre Sønsterud, Dagali

UNIVERSITETETS
OLDSAKSAMLING

FREDERIKS GATE 2
OSLO 1

Gårds/bruksnavn	
Gofarsfossen/Dagali	
G.nr./br.nr.	
Kommune	Fylke
Hol	Buskerud
Sogn	Prestegjeld
Eier/bruker, adr.	
Gjelder:	
Buskerud Kraftverks planer for utbygging Gofarfossen.	
Flyfoto	Kartref.
Innber./rapport/reg. ved:	Dato
Tom H. Haraldsen	5. oktober 1984.

Befaringen fant sted 5/10.84 med underteignede, muse-
umsstyrer Sønsterud, Dagali, og Atle Wærsted,
Buskerud Kraft, som deltagere. Inntaksstedene for
de to alternativene ble besøkt, Hallstølen for
alternativ b og Kvannestølane for alternativ a.
Ved inntak og dam ved alternativ a er det fra tid-
ligere kjent fra en kort tur i området ut mot elva
et funn på to dyregraver, en normal i elvebrinken
og en lenger mot vest og mot elva. Her dreier det
seg om en kjempegrav med diameter på nærmere 10m
og et tilliggende område hvor det er klare konstruk-
sjonsspor. Det kan se ut som det er en rekke
stolpehull blant annet i området. Det kan se ut
som det har vært en slakteplass. Det er åpenbart
at det i området må gjennomføres omfattende regi-
streringer i anledning konsesjonssøknaden. Et
større område opp til Os-sjøen ville ved denne ut-
bygningen bli satt under vann. Det vil derfor være
nødvendig også å gjøre registreringer i dette
området. Det ble også redegjort for behovet for
naturhistorisk informasjon fra området, videre

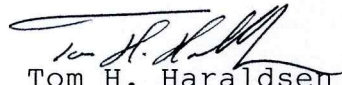
Gårds/bruksnavn	
Gofarsfossen/Dagali	
G.nr./br.nr.	
Kommune	Fylke
Hol	Buskerud

- 2 -

at reguleringen av Os-sjøen kan komme til å få innvirkning på kulturminner. En tenker her særlig på erosjonsproblemer o.s.v..

Vedrørende alternativ b ser det ut til at vår uttalelse om at vi ikke har noen innvendinger, synes rimelig. Wærsted redegjorde for at det lokalt er motstand mot utbyggingsforslag b. Dette skyldes i hovedsak at en ikke vil bli kvitt en brysom vår- og forsommervind som er svært kald og som forsinker vår og dyrking i dette dalområde. Lokalt sett har en derfor gått inn for alternativ a, som vil fremskynde vår i dalgangen ned til Pålsfjorden. I tillegg kommer selvfølgelig at kraftproduksjonen vil bli større. Forholdet til verneplanen for området ble også berørt. Wærsted redegjorde for at konsesjonssøknaden blir fremmet uavhengig av arbeidet med vern og skjøtselsplanen for området.

Dagali, 5. oktober 1984.

Tom H. Haraldsen

Notat til topografisk arkiv.

Vedrørende utbyggingen i Godfarsfossen,
Dagali, Hol kommune, Buskerud fylke.

Det virker som om Buskerud Kraftverk har sterk støtte for sine utbyggingsplaner såvel lokalt som i kommunen. Det kan henge sammen med en generell harme i forbindelse med naturparken på Hardangervidda, hvor lokalbefolkningen ser ut til å føle seg tilsidesatt og mobbet av departementet. Det ser ut til å være en reaksjon mot hva man oppfatter som formynderi vedrørende egen forvaltning av ressursene. En tilsvarende reaksjon ser ut til å ha meldt seg i forbindelse med planene om bruks- og naturforvaltningen av områdene nær Os-sjøen. I tillegg til dette oppfattes uttalelsene i samlet plan som grunnleggende vedrørende kraftutbygging. På grunnlag av det en oppfatter som en rekke uriktige opplysninger i forbindelse med planene om utbygging av Godfarsfossen, ses dokumentet* nærmest som en vits. På bakgrunn av den generelle irritasjon som ser ut til å være lokal overfor sentralmyndighetene, kan det være fornuftig å gå aktivt inn i planarbeidet vedrørende bruks- og skjøtselsplanen for Os-sjø-området, Dagali. En kan dermed i forbindelse med konsesjonssøknaden komme med generelle betraktninger vedrørende registrering, nyregistrering, innsamling av naturhistoriske data og uttrykke at en finner det forvaltningsmessig korrekt å utsette planbehandlingen. Dette med den begrunnelse at planen dels står i konflikt i større eller mindre grad med det pågående utredningsarbeid vedrørende skjøtsels- og bruksplan for Os-sjøområdet.

Buskerud, 5. oktober 1984.

Tom H. Haraldsen.

* Samlet Plan

NAVN: I97574

SORD: kulturminner

GR: inn

NR: 05607

KILDE: NTB

PRI: 5U

UGR: NNN

SGN:

DATO: 29-10

UTTID: 10:47

TEGN: 00918

LINJER: 0034

NTB-materielt: urvalgt og distribuert
av Norske Argus A/S.

Drammen (NTB): En eventuell utbygging av den omstridte Godfarfoss i Dagali vil berøre en rekke kulturminner. Mange av dem er fra steinalderen, melder Fremtiden.

Alle steinalderboplassene og boplasser med kokstein fra forhistorisk tid, samt åtte av de 14 jernvinneplassene, vil ligge under den høyeste vannstand ved en kraftutbygging.

Dette går fram av et notat som rådgiver Anne-Berit Ø. Borchgrevink i kulturminnedelen av Samlet Plan-prosjektet har utarbeidet.

Borchgrevink skriver videre at de jernvinneplassene som er registrert ved osen, ble oppdaget ved funn av slagg, delvis utvasket i elvekanten. Det ligger dessuten en jernvinneplass ved Fetjanhøyden like ved, som vil bli berørt, men som ved en misforståelse ikke er kommet med på kartet, skriver rådgiveren i sitt notat.

Jernvinneanlegg kan bestå av mange elementer * som slagghauger, blestovner, tufter og kullmiler * som alle hører sammen i en funksjonell enhet. Blir noen elementer ødelagt, får det ødeleggende virkning for hele anlegget, mener rådgiveren.

(SLUTT)